

جمهوری اسلامی افغانستان
اداره مستقل ارگان های محلی
معینیت شاروالیها
ریاست عمومی حکومتداری شهری

رهنمود آموزشی شهرسازی و توسعه

سال ۱۳۹۶

پیشگفتار

شاروالی ها برای اداره امور شهری و تامین نیازمندی های عمومی ساکنان شهر ها در افغانستان ایجاد می شوند و جهت تحقق این مأموریت باید خدمات شهری را عرضه کنند و انکشاف زیربنایی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی را رقم بزنند.

نیل به شهر خوب (مرفه، پایدار، مصون، همه شمول و قابل زنده گی) مستلزم تلاش های همگانی می باشد. هر ضلع مثلث شهری (شهر، شاروالی و شهروند) باید فعال باشد و فعالیت های سایر اضلاع را تکمیل کند. جای مسرت است که طی سالیان گذشته مردم نیز از رهگذر شورا های انکشافی محل و گذر بعلاوه شورای مشورتی شاروالی در پروسه حکومتمداری و انکشاف شهری دخیل شده اند و نتایج خوب را به ارمغان آورده اند.

مشارکت شهروندان در پروسه حکومتمداری و انکشاف در واقع ما را بسوی تحقق اصول و ارزش های حکومتمداری خوب می کشاند ولی مشارکت خوب نیز پیش شرط دارد که همانا ظرفیت می باشد.

با توجه به نیاز ظرفیتی شورا ها، این رهنمود تهیه شده تا باشد موثریت، کارایی و پاسخگویی برنامه های شهری تامین و افزایش یابد.

این رهنمود آموزشی با الهام از تجارب موفق شورا های صدرالذکر در شهر های مختلف افغانستان تهیه و تدوین شده است و در این راستا حمایت تکنیکی برنامه شهری اعمار صلح افغانستان AUPP - اداره اسکان بشر ملل متحد (UN-HABITAT) و حمایت مالی کشور شاهی هالند و اداره انکشاف و همکاری سویس ستودنی و قابل قدر است.

با در نظر داشت مفیدیت این رهنمود، بر شاروالی هاست تا در زمینه تطبیق این رهنمود با شورا های تحت پوشش خویش همکاری های تکنیکی مقتضی را مرعی دارند.

با احترام

معینیت شاروالی ها

اداره مستقل ارگان های محلی

مقدمه

امروزه حکومتمداری و انکشاف شهروند محور از اولویت های حکومت وحدت ملی افغانستان چون بدون مشارکت فعال شهروند نمی توان جامعه را بسوی امنیت، صلح، رفاه، ترقی، مصونیت و پایداری کشاند. مشارکت شهروندان در واقع دارای مزایای متعدد است:

- ایجاد و تقویت مالکیت شهروندان در برنامه های محلی
- جلب حمایت مادی و معنوی شهروندان از برنامه های محلی
- تسریع پروسه های انکشاف و کاهش هزینه پروژه ها
- ایجاد میکانیسم خوب مردمی برای حفظ و مراقبت از دست آورد های زیربنایی
- تقویت مشروعیت نظام از رهگذر افزایش رضایت شهروندان

با توجه به پالیسی های حکومت وحدت ملی، برنامه های ملی دارای اولویت و پلان استراتژیک معینیت شاروالی ها اداره مستقل ارگان های محلی، معینیت شاروالی ها در تشریک مساعی با شاروالی های ولایتی و برنامه های حمایوی اقدام به ایجاد شورا های انکشافی محل و گذر نمود تا باشد بسیج خوب مردمی صورت گیرد و نتایج فوق تولید شود.

واضح است که آموزش کلید موفقیت محسوب می گردد و بایستی روی آن سرمایه گذاری شود. ازینرو، ناگفته پیداست که ترویج و تعمیم حکومتمداری خوب نیز نیازمند ظرفیت پروری در بخش های مختلف می باشد.

در این رهنمود آموزشی روی کلیات شهرسازی و سیستم های مروج بحث شده است و مربی را کمک می کند تا در زمینه شهر سازی و توسعه برای شورا ها آموزش مقتضی را راه اندازی نماید.

مبنی:

این رهنمود در روشنایی مواد آتی ترتیب شده است:

- اشتراتیژی سکتور انکشاف شهری افغانستان
- <https://fa.wikipedia.org/wiki/>
- تاریخ شکل شهر تا انقلاب صنعتی، نوشته موریس، جیمز ترجمه رضا زاده
- تاریخ معماری جهان نوشته قلچر ترجمه سمانه قرایی

اهداف:

این رهنمود آموزشی جهت تحقق اهداف آتی تهیه و ترتیب شده است:

- ✓ رهنمایی آموزگاران در زمینه ارتقای ظرفیت شورا های انکشافی محل و گذر در پیوند امور محاسباتی پروژه های انکشافی محلی
- ✓ رهنمایی تلاش های خود آموزی شورا های انکشافی محل و گذر در پیوند به امور محاسباتی پروژه های انکشافی محلی
- ✓ تعمیم دانش مربوط به سیستم محاسبه شورا ها در راستای تطبیق پروژه های انکشاف محلی

کاربران:

- شوراهای انکشافی محل و گذر
- آموزگاران برنامه های حمایتی
- شاروالی های مراکز ولایات و ولسوالی ها

ساحه تطبیق:

این رهنمود آموزشی برای ارتقای ظرفیت شورا های انکشافی محل و گذر در محدوده شاروالی ها قابل استفاده می باشد.

فهرست مندرجات

فصل اول:-

معرفی ورکشاپ آموزشی:----- 14-13

فصل دوم:-

فلسفه شهر و ارتباط آن با روستا:----- 24-15

فصل سوم:-

شهر سازی، توسعه شهری و اقدامات دولت افغانستان در راستای توسعه شهری:----- 37-25

فصل چهارم:-

مدیریت شهری، اهداف و وظایف مدیریت شهری، سیستم های مدیریت شهری:----- 47-38

اجندای ورکشاپ آموزشی شهرسازی و توسعه

تاریخ: -----/-----/-----

محل: -----

شماره	موضوع	شخص مسؤل	زمان	ملاحظات
روز اول				
1	آغاز پروگرام با تلاوت قرآنکریم	قاری صاحب	5 دقیقه	
2	معرفی ورکشاپ و عقد قرار داد	آموزگار و اشتراک کننده گان	20 دقیقه	
3	فورم ارزیابی ورکشاپ آموزشی شهر سازی و مسکن (قبل از برنامه)	آموزگار و اشتراک کننده گان	15 دقیقه	
4	فلسفه تاریخ شهر و شهرنشینی	آموزگار و اشتراک کننده گان	60 دقیقه	
5	وقفه چای	آموزگار و اشتراک کننده گان	20 دقیقه	
6	ادامه ... تعریف شهر، شهر از نظر دانشمندان و اهمیت شهر	آموزگار و اشتراک کننده گان	60 دقیقه	
7	مفهوم ده و روستا و تفاوت های زیستی و فرهنگی شهر و روستا	آموزگار و اشتراک کننده گان	40 دقیقه	

شماره	موضوع	شخص مسؤول	زمان	ملاحظات
روز دوم				
1	آغاز پروگرام با تلاوت قرآن کریم	یک تن از اشتراک کننده گان	5 دقیقه	
2	مرور به درس های روز گذشته	تمام اشتراک کننده گان	30 دقیقه	
3	شهر سازی و مسکن، توسعه شهری و اقدامات دولت افغانستان در راستای توسعه شهری	آموزگار و اشتراک کننده گان	20 دقیقه	
4	مدیریت شهری	آموزگار و اشتراک کننده گان	60 دقیقه	
5	وقفه چای	تمام اشتراک کننده گان	20 دقیقه	
6	اهداف و وظایف مدیریت شهری	آموزگار و اشتراک کننده گان	40 دقیقه	
7	سیستم های مدیریت شهری	آموزگار و اشتراک کننده گان	90 دقیقه	
8	فورم ارزیابی ورکشاپ آموزشی شهر سازی و مسکن (بعد از برنامه)	آموزگار و اشتراک کننده گان	15 دقیقه	

پلان درسی رهنمود آموزشی شهرسازی و توسعه

زمان مورد نیاز برای این ورکشاپ: 2 روز

اهداف: رهنمود آموزشی شهرسازی و توسعه کمک مینماید تا اشتراک کننده گان موضوعات مهم و اساسی را در مورد شهر سازی، مدیریت شهری و برنامه ریزی های شهری خوب بدانند و با استفاده از آن سیستم شهرسازی و شهر نشینی را همه نقاط زیست شهری خویش پیاده نمایند.

اشتراک کننده گان: (شورا های انکشافی، کارمندان شاروالی ....)

شماره	موضوع / فعالیت	زمان	فعالیت های فرعی	شیوه	شخص مسؤل	مواد
1	معرفی ورکشاپ و عقد قرارداد آموزشی	30 دقیقه	• تلاوت قرآن کریم • خوش آمدید به اشتراک کننده گان توسط آموزگار • معرفی خود و اشتراک کننده گان • ارزیابی ابتدایی ورکشاپ • ترتیب قرارداد آموزشی با استفاده از میتود سوال و جواب • بحث کوتاه در مورد قرارداد آموزشی	- تلاوت قرآن کریم - خوش آمدید - معرفی خودی توسط آموزگار و اشتراک کننده گان - خانه پری فورم ارزیابی - سوال و جواب، مباحثه	آموزگار، قاری صاحب، تمام اشتراک کننده گان	رهنمود آموزشی آجندای ورکشاپ فلپ چارت و مارکر، فورم ارزیابی
2	ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ	15 دقیقه	• توزیع فورم ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهر سازی و توسعه قبل از برگزاری برنامه	- شیوه تشریح	آموزگار اشتراک کننده گان	رهنمود آموزشی فلپ چارت و مارکر

	شهر سازی و توسعه قبل از برگزاری برنامه					
3	فلسفه شهر و ارتباط آن با روستا	120 دقیقه	• جمع آوری نظریات اشتراک کننده گان در مورد فلسفه شهر، تفاوت بین شهر و روستا و مزایای شهر و روستا و یادداشت آن روی فلپ چارت • فلسفه شهر و شهرنشینی را تشریح نمایید • تعریف شهر، شهر از نظر دانشمندان و اهمیت با استفاده از مثال تشریح نموده و همچنان کوشش نمایید تا مثال ها از زبان اشتراک کننده گان نیز داشته باشید • مفهوم ده و روستا و رابطه شهر و روستا را بیان نمایید • تاثیر شهرها بر نواحی روستایی متاثر از روابط شهر و روستا و تفاوت های زیستی و فرهنگی شهر و روستا را به اشتراک کننده گان تشریح نموده و تفاوت ها را روی فلپ چارت جداگانه لست نمایید	- سوال و جواب مباحثه و یادداشت گیری - لکچر،تشریح، مباحثه و یادداشت - سوال و جواب - نشان دادن چارت و تشریح - بحث، مقایسه - معلومات، یادداشت - معلومات و نظریات اشتراک کننده گان.	آموزگار اشتراک کننده گان	رهنمود آموزشی فلپ چارت مارکر به رنگ های مختلف
4	شهر سازی و مسکن، توسعه شهری و اقدامات دولت	120 دقیقه	• تصویر های که در رهنمود موجود است به اشتراک کننده گان نشان داده	- طوفان مغزی، سوال و جواب، مباحثه و تشریح	آموزگار اشتراک کننده گان	رهنمود آموزشی فلپ چارت

	افغانستان در راستای توسعه شهری		شود و نظریات آنها را روی فلپ چارت یادداشت نمایید • جمع آوری نظریات اشتراک کننده گان را راجع به شهر سازی و شهر نشینی • تشریح شهر سازی، شهر نشینی، علل شهر نشینی • تشریح تأثیرات شهرنشینی و اصول شهر های مصون • سکتور توسعه شهری افغانستان، اهمیت سکتور شهری افغانستان را بیان نمایید • اهداف و استراتژی عمومی برای سکتور شهری، اهداف عمومی استراتژیک و برنامه های اساسی سکتور شهری را برای اشتراک کننده گان بیان نمایید	- سوال و جواب، نظرخواهی و مباحثه - لکچر، تشریح، مباحثه، ارایه مثال ها و یادداشت نظریات اشتراک کننده گان - نظرخواهی و لکچر - نظرخواهی، سوال و جواب و یادداشت - نظرخواهی، سوال و جواب و یادداشت	مارکر به رنگ های مختلف
5	مدیریت شهری، اهداف و وظایف مدیریت شهری، سیستم های مدیریت شهری	150 دقیقه	• نظریات اشتراک کننده گان را در مورد مدیریت شهری، وظایف مدیریت شهری و نقش مدیریت شهری را جمع آوری نموده و روی فلپ چارت یادداشت نمایید • مدیریت شهری در جهان معاصر را تشریح نمایید	- طوفان مغزی، سوال و جواب، مباحثه و تشریح - لکچر، تشریح، مباحثه - کارگروپی - سوال و جواب، مباحثه و تشریح	رهنمود آموزشی، فلپ چارت، مارکر به رنگ های مختلف آموزگار و اشتراک کننده گان

		• با استفاده از کار گروهی اشتراک کننده گان راهکار های مناسب را برای توسعه شهری پیشنهاد نمایند • سیستم های مدیریت شهری و شیوه های مدیریت شهری را تشریح نمایند • تشریح برنامه ریزی شهری و تشکیل نهاد های انتظامی و اداری سکتور شهری	- سوال و جواب، مباحثه و تشریح -			
6	ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ شهر سازی و توسعه بعد از برگزاری برنامه	15 دقیقه	• توزیع فورم ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهر سازی و توسعه قبل از برگزاری برنامه	- شیوه تشریح	آموزگار اشتراک کننده گان	رهنمود آموزشی فلپ چارت و مارکر

ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهرسازی و توسعه قبل از برگزاری برنامه

یادداشت آموزگار:

1. آموزگار به اشتراک کننده گان توضیح بدهد که قبل از هر برنامه ارزیابی اشتراک کننده گان جهت سنجش یادگیری آنها و موفقیت آموزگار لازم است.
2. آموزگار اشتراک کننده گان را آماده ارزیابی سازد.
3. آموزگار زمان مشخص برای ارایه پاسخ ها و خانه پری فورم را اعلان نماید.
4. آموزگار فورم ذیل را به اشتراک کننده گان توزیع کند.
5. آموزگار از پروسه نظارت دقیق نماید تا اشتراک کننده گان باهم صحبت نکنند و هرکس مطابق معلومات خود پاسخ بدهد.

ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهرسازی و توسعه قبل از برگزاری برنامه

لطفاً فورمه ذیل را به دقت خانه پری نموده و نظریات خویش را ارایه بدارید.

بخش اول:

سوالات ذیل را به شکل تشریحی جواب دهید.

سوال اول:

آیا قبلاً در ورکشاپ تحت عنوان شهرسازی و توسعه اشتراک نموده اید؟ اگر بلی، چی وقت در کجا و توسط کی دایر شده بود؟

جواب:

سوال دوم:

در مورد فلسفه شهر و شهرنشینی چی میدانید بیان نمایید؟

جواب:

سوال سوم:

در مورد اهمیت شهر و تفاوت های ده و روستا چی میدانید؟

جواب:

بخش دوم:

لطف نموده سوالات ذیل در جدول را به اساس معلومات ذیل علامت (✓) گذاری نمایید.

(5= آگاهی بسیار بلند، 4= آگاهی خوب، 3= آگاهی کم، 2= من در باره این موضوعات آگاهی داشتم، 1= من در باره این موضوعات هیچ نمیدانم)

شماره	شاخص ها	1	2	3	4	5
1	در مورد معینیت شاروالیها/ اداره مستقل ارگانهای محلی آگاهی دارم					
2	در مورد فلسفه شهر و شهرنشینی آگاهی دارم					
3	در مورد اهمیت شهر و تفاوت های ده و روستا آگاهی دارم					
4	در مورد مدیریت شهر و سکتور های شهری آگاهی دارم					

فصل اول

معرفی ورکشاپ و عقد قرارداد آموزشی

اهداف آموزش:

- در پایان این بخش اشتراک کنندگان قادر خواهند شد تا:
- با هم معرفی شده و یکدیگر را بشناسند.
- قرارداد آموزشی (روش با آموزگار) را که در حقیقت تشریح کننده اساسات این ورکشاپ آموزشی می باشد، درک نمایند.
- مذاکره مجدد در یک پروسه مشورتی روی معیارها و قوانینی که پیشبرد کار آموزشی این ورکشاپ را به شکل مؤثر رهنمایی میکند.
- ارزیابی قبل از آموزش
- تشریح اجندای ورکشاپ

لکچر، بحث، معلومات، سوال و جواب، خانه پری فورم ارزیابی قبل از آموزش "رهنمایی های پلان درسی را در نظر بگیرید"

شیوه:

فعالیت اول:

آموزگار ورکشاپ را با تلاوت چند آیات از قرآن کریم آغاز مینماید. متعاقباً خود را به اشتراک کننده گان معرفی نموده، عناوین و موضوعات ورکشاپ را مختصراً مورد بحث قرار میدهد. بعد از معرفی کوتاه برنامه، اشتراک کننده گان خود را معرفی مینماید.

فعالیت دوم:

عقد قرارداد و ترتیب قوانین برای ورکشاپ:

با استفاده از میتود سوال و جواب آموزگار میتواند از اشتراک کنندگان بپرسد تا چای اصول و مقررات در جریان ورکشاپ رعایت گردد و همه به آن مسؤل باشند. آموزگار میتواند نظریات اشتراک کننده گان را روی فلپ چارت یادداشت نموده و آن را تاختم ورکشاپ در یک جای مناسب که برای همه قابل دید باشد به نمایش بگذارد.

کوشش شود تا مقررات از زبان اشتراک کننده گان شنیده شود ولی موضوعات ذیل نیز میتواند قابل ذکر باشد.

۱. رعایت وقت: هر شخص میتواند در وقت معینه که از طرف اشتراک کننده گان و آموزگار تعیین میشود، حاضر گردد.

۲. احترام به نظریات همدیگر: تذکر گردد که درجریان ورکشاپ هر نظر راجع به موضوع محترم دانسته میشود و باید احترام گردد و به آن گوش داده شود.

۳. خاموش نمودن موبایل همراه: شاید بعضی اوقات ضرورت باشد که از موبایل استفاده گردد ولی کوشش شود تا بدون مزاحمت به دیگران به بیرون رفته و موبایل خویش را جواب دهند.

۴. بحث خارج از موضوع: هیچ کس نباید خارج از موضوع درسی بحث نماید تا از ضیاع وقت جلوگیری بعمل آید.

۵. پابندی و احترام به اصول ذکر شده: این اصول به اساس نظریات اشتراک کننده گان ساخته شده پس مطابق به اصل شماره ۲ هر شخص مکلف است تا در جریان ورکشاپ این اصول را مراعات نمایند

فصل دوم

فلسفه شهر و ارتباط آن با روستا

اهداف آموزش:

در پایان این درس اشتراک کننده گان قادر خواهند شد تا:-

- فلسفه شهر و تفاوت بین شهر و روستا را بدانند.
- اهمیت و مزایای شهر را بدانند.
- روابط بین شهر و روستا را دانسته و ضروریات یکدیگر را درک نمایند.

تفکر، سوال و جواب، لکچر، مباحثه، کار گروهی

شیوه:

فعالیت اول:

- در ابتدا آموزگار با استفاده از میتود تفکر و سوال و جواب نظریات اشتراک کننده گان را در مورد موضوعات ذیل جمع آوری مینماید و همچنان فرصت مباحثه را مهیا میسازد تا اشتراک کننده گان به شکل عمیق فکر نموده و دیدگاه خویش را شریک بسازد.
- از دیدگاه شما شهر یعنی چی؟
- فرق بین شهر و روستا را توضیح دهید.
- مزایای شهر و روستا را بیان دارید.

فعالیت دوم:

بعد از مباحثه و جمع آوری نظریات اشتراک کننده گان آموزگار موارد ذیل را با استفاده از شیوه لکچر با آنها شریک میسازد.

فلسفه تاریخ شهر و شهرنشینی:

نگاه اجمالی:

اگر با این سوال شروع کنیم که شهر چیست؟ بدون شک باید به تاریخ پیدایش شهر نیز توجه کنیم، زیرا تعریف شهر بدون توجه به این که شهر در چه زمان و مکانی پدید آمده است، میسر نخواهد بود. موضوع قابل توجه این است که شهرها نسبت به تاریخ زنده گی بشر عمر کوتاهی دارند و اولین شهرهای جهان 5500 سال پیش پدید آمد. این دور زمانی شامل تمام تاریخ نوشته شده بشر میشود چون ثبت وقایع با پیدایش شهر توأم بوده است. اما در عین حال نسبت به عمر بشر در کره زمین که چیزی در حدود نیم میلیون است، دوره ای نسبتاً کوتاه میباشد. در هر حال برای یافتن منشاء پیدایش شهر ناچار هستیم که به تاریخ آثار باستانی رجوع کنیم، ابزار باقی مانده و ابنیه تاریخی تا حدودی کمک میکنند که از فرهنگ انسانهای اولیه و تصویر آنها زمان و مکان را پیدا کنیم.

اولین تشکیل شهری

اولین شهرهای جهان دیوار نداشتند. بنایی که شاید بتوان آن را دژ یا قلعه گفت، محل سکونت حاکم یا پادشاه بود که معمولاً نوعی معبد هم در کنار آن دیده میشد. این حاکم اولیه مقام روحانی نیز داشته است. در این حاکم اولیه شکلی از قدرت معنوی و مقدس در کنار نیروی بدنی قوی با یکدیگر آمیخته شده بود؛ که بعضی ها میتوانند بر محدودیت های طبیعی غلبه کند. بنابراین در اولین شهرهای جهان نخستین شکل حکومت و سیاست نیز در قالب یک چنین شخصیتی ظاهر میشود. دژ اولیه به تدریج مجلل تر میشود، بطوری نمایانگر قدرت سمبولیک حاکم است و در اطراف این مجموعه دژ و معبد دیواری کشیده میشود و شهرها در اطراف این هسته اصلی ساخته میشوند.

اولین شهرهای جهان در مناطقی ساخته میشوند که نه تنها از نظر جغرافیایی حاصلخیز و پرآب هستند، بلکه از نظر تردد و حمل نقل نیز در موقعیت خوبی قرار دارند. شهر برخلاف روستا متشکل از اقوام گوناگون است؛ مکانی است که تبادل فرهنگی گوناگون ممکن میگردد و یکپارچگی ذهنی ضعیف میشود. و به تدریج شخصیت های متفاوت در شهر شکل میگیرند. برخورد فرهنگها نقش عمده ای در توسعه و پیشرفت تکنالوژی و دانش و توسعه تمدن بشر داشته است.

سیری پاتریک گدس (Seri Patrick Geddes) (اکتوبر 1854 - 17 اپریل 1932) یک زیست شناس اسکاتلندی که وی جامعه شناس، جغرافیه دان، شهردار و پیشگام در برنامه ریزی شهر بود. او برای تفکر نو آورانه خود در

زمینه برنامه ریزی شهری و جامعه شناسی شناخته شده است. سه گونه شهر را بر شمرده که عبارت اند از: شهرهای اولیه، شهرهای ثانوی و شهرهای نوع سوم.

"شهر اولیه" به شهری اطلاق میگردد که نیازهای بشر را تولید می کند. مانند روستاها و یا شهرهای که نقش کشاورزی دارند.

"شهر ثانویه" به شهری اطلاق میگردد که به عنوان مرکز مبادلات عمل می کند، مانند شهرهای تجارتی.

"شهر نوع سوم" به شهری اطلاق میگردد که امکانات گذران اوقات فراغت، امکانات تحصیلی و مسکونی را برای ساکنان خود فراهم میکنند.

لوییز مامفورد (Lewis Mumford 19 اکتوبر، 1895 - 26 جنوری 1990) یک مورخ آمریکایی، جامعه شناس، فیلسوف تکنالوژی و منتقد ادبی بود. به ویژه برای مطالعه خود در مورد شهرها و معماری شهری، او به عنوان یک نویسنده حرفه ای فراوانی داشت. مامفورد تحت تأثیر کار نظریه پرداز اسکاتلندی سری پاتریک گدس قرار گرفت و با Victor Brownford جامعه شناس بریتانیا همکاری نزدیکی داشت. وی نیز 6 مرحله رشد را برای شهر به شرح زیر ذکر کرده است:

1. اتوپولیس (Eopolis)، در این مرحله شهر به صورت یک کل واحد عمل میکند و اقتصاد آن بر اساس کشاورزی پایه گذاری شده است.

2. پولیس (Polis)، در این مرحله شهر به صورت یک واحد کوچک شهری خود اتکا در می آید و دارای فعالیت های بازرگانی، تجاری، صنعتی و غیره است.

3. متروپولیس (Metropolis)، در این مرحله شهر به نهایت رشد خود می رسد و دارای جمعیت زیاد و متراکم و توان های زیادی است؛ همچنین، شهر از امکاناتی نظیر منابع آب، فاضلاب، برق، شبکه حمل و نقل، تجارت، صنعت و غیره برخوردار است.

4. مگالوپولیس (Megalopolis)، شهری است با رشد بیش از حد که به دلیل گسترش فزاینده صنایع، ساختمانهای مرتفع، جاده های چند مسیره، مجتمع های مسکونی و شبکه حمل و نقل متراکم به شکلی در هم پیچیده در آمده است. ماهیئت شهرهای افسار گسیخته با زوال در هم آمیخته و در تمام قسمتهای شهر نفوذ کرده و آنها را به سمت نابودی میکشاند.

5. تیراناپولیس (Tyranapolis)، در این نوع شهرها در تمام زمینه های تجاری، بازرگانی، نظامی و غیر زوال بیشتری مشاهده میشود.

6. نکروپولیس (Necropolis)، این نوع شهر در بدترین مرحله رشد خود قرار دارد و برای سکونت مناسب نیست. بنابراین میتوان آن را شهر مرده نامید که در آن انواع بیماریها، قحطی، ورشکستگی اقتصادی و غیره مشهود است.

تاریخچه شهر های باستانی:

اولین شهرهای جهان بر مبنای نظر Cordon childe در بین النهرین حدود 3500 سال قبل از میلاد مسیح پدید آمدند و شهرهای را بوجود آوردند که بین 12000 تا 24000 نفر نفوس داشتند. بعضی از جامعه شناسان شهر مانند راسیزمن- Racisman اظهار میدارند که علت پدید آمدن شهر را نمیدانند و بعضی دیگر معتقدند که پیدایش شهر بخشی از تکامل اجتماعی بوده است پس از این که انسان از مرحله اقتصاد معیشتی عبور میکند و کنترل محیط را بیشتر در اختیار میگیرد برای ساختن شهر آماده گی پیدا میکنند. یعنی توانایی ساختن محیط اجتماعی پیچیده تری را به دست می آورد. در هر صورت برای پیدایش شهر انسان باید از مرحله ابتدایی تنازع بقا عبور کند و وابستگی انسان به طبیعت بطور نسبتی کمتر شده، و وابستگی اجتماعی او بیشتر میشود. همان طور که قبلاً ذکر شد اولین شهرهای جهان حدود 3500 قبل از میلاد مسیح در بین النهرین در دره های حاصلخیز دجله و فرا بوجود می آیند. شهرهای مانند کیش، اور، لاگاش، بابل، آشور، سومر و نینوا. آنگاه در مصر باستان حدود 3100 سال قبل از میلاد مسیح شهرهایی مانند، تیس و ممفیس در کنار رودخانه نیل شکل میگیرند و در حدود 2500 سال قبل از میلاد مسیح شهرهای مانند: موهنجودارو و هاراپا در کنار رودخانه سند بوجود می آیند. در حدود 1500 سال قبل از میلاد مسیح شهرهای در دره زرد ساخته میشوند. شهرهای یونان و روم جدیدتر هستند و به 300 تا 400 سال قبل از میلاد مسیح باز میگردند. در نیم کره ی غربی در قاره آمریکا بین 300 سال قبل از میلاد مسیح تا 300 سال بعد از میلاد در تمدن مایا شهرهای بوجود می آیند که به دلایل نامعلوم از بین میروند .

شهر در دوران انقلاب صنعتی:

انقلاب صنعتی، به عنوان محرکی نیرومند با ایجاد نهادهای اقتصادی، اداری، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ساختار شهرها را دگرگون کرد. بلکه تغییرات و تحولات شگرفی را در حیات اجتماعی شهر بوجود آورد. شهر در این دوران کاملاً تحت تأثیر صنعت بود. عامل صنعت سبب تغییر اساسی چهارچوب سنتی شهرها شد: تغییر اول ایجاد عملکردهای گوناگون و جدید در شهر، به ویژه شکل گیری صنایع بود. با اختراع ماشین بخار در انگلستان و به کارگیری آن در صنایع ریسندگی و بافندگی در شهرها، دستیابی به درآمدی بیشتر با صرف هزینه و زمان کمتر میسر گردید. گسترش این صنایع در شهرها خود باعث انفجار جمعیتی در اثر مهاجرت بسیار زیاد روستاییان به

شهر، جهت کار در کارخانه و کسب درآمد بیشتر گردید. خانه‌های شهری کارگران در محله‌های که خود به خود رشد کننده اند، در مجاورت کارخانه‌ها شکل گرفت و محله‌های فشرده بینظم و فاقد هرگونه امکانات بهداشتی پدید آمد. این شرایط در واقع باعث افزایش روز افزون شکاف طبقاتی میان کارگران مهاجر و شهروندان ساکن شهر میگردید (شکل گیری محله ی کارگران و محله ی کارخانه داران و سرمایه داران). همزمان شاهد شکل گیری عملکردهای خدماتی با مقیاس بزرگ جهت پاسخگویی به جمعیت انبوه شهری هستیم، عملکردهای مانند هتل‌ها و مغازه‌های بزرگ. تغییر دیگری که صنعت با پیشرفت روز افزون خود به وجود آورد، در اختیار قراردادن نوع جدیدی از حمل و نقل با استفاده از کارخانه جات ذوب آهن بود. راه آهن عنصر دیگری است که شکل شهر را تحت تأثیر خود قرار داده و به نوعی حصارهای طبیعی زمان و مکان را با چالش مواجه کرد. نابسامانی‌های موجود در شهر صنعتی تعدادی از نظریه پردازان را بر آن داشت تا راه حل‌های را جهت بهبود شرایط ارائه دهند، این راحل‌ها در اغلب موارد به صورت محدود، فقط در چند شهر خاص به اجرا درآمد، مانند ایده ی باغ شهر، شهر صنعتی تونی‌گاریه، شهر سالم ریچاردسن، طرح‌های ترافیکی اوژن هنارد و طرح‌های جامع بر لاگه. ایده ی تعدادی از این طرح‌ها مدت‌ها بعد و به ویژه پس از جنگ جهانی دوم مورد استقبال نظریه پردازان قرار گرفت و با تغییراتی در آن‌ها به مرحله اجرا رسید.

قرون وسطی از نظر شهر و شهرنشینی به دو دوران تقسیم میگردد. دوران اول دوران تسلط ساز و کار فئودالی بر بیشتر سرزمین اروپا است... از حدود سال 1200 میلادی شهرها با عمل کرد غالب تجاری شروع به شکل گیری میکنند و این دوران دوم شهرنشینی در قرون وسطی است.

تعریف شهر:

واژه Urban در زبان انگلیسی و Urbain در زبان فرانسوی، از ریشه Urbanus لاتین، یعنی شهری یا متعلق به شهر و از Urbs که به شهر اطلاق میشد، می آید.

شهر طی دهه های اخیر، از سوی اندیشمندان جغرافیا، جامعه شناسی، اقتصاد، جمعیت شناسی و برخی علوم دیگر، تعاریف متعددی از شهر ارائه شده است و جامعه شناسان از جمله Marks و Engels، شهر را محل تمرکز جمعیت، ابزار تولید، سرمایه، نیازها و احتیاجات و غیره میدانند که تقسیم کار اجتماعی، در آنجا صورت گرفته است.

جغرافیه دانان شهر را منظره ای مصنوعی از خیابانها، ساختمانها، دستگاه‌ها و بناهای میدانند که زنده گی شهری را امکان پذیر میسازد. مؤرخان، شهر را با توجه به قدمت آن تعریف میکنند و از نظر اقتصاد دانان، شهر به جای

اطلاق میشود که معیشت غالب ساکنان آن بر پایه کشاورزی نباشد. جمعیت شناسان نیز تعداد جمعیت یک نقطه را ملاک شهری بودن آن نقطه میدانند. اندیشمندان طراحی شهری شهر را مجموعه پیچیده سازمان یافته ای میدانند که متشکل از سه مؤلفه اصلی کالبد، تصورات و فعالیت میباشد که پیوسته در حال تغییر و تحول است. شهرشناسان شهر را محلی میدانند که بشر دست از زمین کشیده و فکر کردن را آغاز میکند.

با توجه به دیدگاه های گوناگون، تعریف های متفاوتی برای شهر ارائه شده است. در بیشتر کوشش ها برای تعریف بنیادی و اساسی شهر دو معیار در نظر گرفته شده است :

1. تعیین حداقل اندازه شهر، از نظر جمعیت

2. تعیین حد نصاب برای تراکم جمعیت

معیار دوم، معیاری است که (چارلز رایت میلز Charles Right Mills) : ۲۸ آگست ۱۹۱۶-۲۰ مارچ ۱۹۶۲ جامعه شناس آمریکایی و استاد جامعه شناسی در دانشگاه کلمبیا بود. او از سال ۱۹۴۶ تا زمان مرگ خود در سال ۱۹۶۲ استاد این دانشگاه بود.

از میلز مقالات متعدد و گسترده ای در رسانه های مطرح و علمی آمریکا منتشر شد، و چندین کتاب نیز از او به چاپ رسیده است. مطرح ترین اثر میلز کتاب نخبگان قدرت است که در آن به معرفی و توصیف روابط و اتحاد طبقاتی در میان نخبگان سیاسی، نظامی و اقتصادی ایالات متحده میپردازد. آن را برای تعریف شهر، تأیید میکند .

شهر، منطقه ای است که در آن زمین برای خانه سازی نسبت به سایر عوامل تولید، مخصوصاً سرمایه در مقایسه با نواحی اطراف آن با شدت بیشتری مورد استفاده قرار میگیرد. از آنجایی که مردم معمولاً در نواحی نزدیک به محل سکونت خود کار میکنند. بنابراین، شهر با دو عامل دیگر یعنی، اشتغال بیشتر و تولید بیشتر کالا و خدمات نیز توصیف میشود. به طور کلی، شهر منطقه ای است که نسبت تولید و سایر عوامل تولید به زمین در آن بیشتر از نواحی همجوار است. بطور کلی شهرها دارای سیستم های پیچیده برای بهداشت، آب و برق، کاربری زمین، مسکن و حمل و نقل هستند.

سازمان ملل متحد، در سال ۱۳۶۷ خورشیدی شهر را چنین تعریف میکند:

شهر، مکانی با تراکم بالای جمعیت و مرکزیت سیاسی، اداری و تاریخی است که در آن فعالیت اصلی مردم غیر کشاورزی است و دارای مختصات شهری بوده که از طریق دولت محلی اداره می شود.

شهر از نظر دانشمندان:

- ارسطو- شهر از نظر ارسطو یکی از تجمع‌ها یعنی چیزی هم چون یک خانواده و روستا و یا ترکیبی از خانواده‌های همجوار است که برای دفاع از خود گرد هم آمده‌اند. این تجمع‌ها به نظر ارسطو خاص انسان نیست و ممکن است در میان برخی از انواع حیوانی هم دیده شود. اما آنچه شهر را برجسته می‌سازد، استقلال اقتصادی و بالاتر از آن ایجاد امکان زنده‌گی سعادتمند است. زنده‌گی سعادتمند حالتی است که شگوفائی فیزیکی، ذهنی و عاطفی را در یک شهروند آزاد و با فضیلت میسر می‌سازد و به همین دلیل ارسطو انسان را طبیعتاً سیاسی (یعنی شهری) میدانند انسان هم چون جانوری سخنور دارای قدرت منطق است، بنا براین شهر چارچوب طبیعی شگوفائی انسان‌ها را می‌سازد.
- فارابی- فیلسوف مسلمان، بخش بزرگی از زنده‌گی خود را صرف معرفی و تفسیر اندیشه‌های فیلسوفان یونانی نموده و توانست لقب معلم ثانی را به خود اختصاص دهد. برای فارابی انسان موجودی اجتماعی است که بالاترین هدف در زنده‌گی او دست‌یابی به سعادت است و برای این کار نیاز به سازمان‌یافتگی‌ای دارد که میتواند آن را شهر یا مدینه بیاورد. فارابی دیدگاهی اندامگرا دارد. وی شهر را جسم آدمی تشبیه میکند که باید کامل، خوش ترکیب و با توزیع مناسب و درست کارکردها باشد.

اهمیت شهر:

یک شهر نماد تمدن بشری است، که مرکز اقتصادی و سیاسی مردم است. یک شهر سنجش میزان شهرنشینی یک کشور و کمک به اقتصاد منطقه‌ای، اجتماعی، فرهنگی، توسعه و همچنین علم و فناوری است. سازمان‌های اجتماعی ملی و منطقه‌ای می‌توانند با اندازه و مدیریت توسعه شهرهای محلی اندازه‌گیری شوند. شهرنشینی بخشی اجتناب‌ناپذیری از پیشرفت انسان است و از طریق این روند تغییرات ساختاری را به ارمغان می‌آورد.

تجربه کشورهای توسعه‌یافته نشان می‌دهد که صنعتی شدن نیروی محرکه شهرنشینی است و مهاجرت دسترسی به شهرنشینی است. شهرنشینی محصول تقسیم کار و دستاوردهای تکنالوژی است. اما با توسعه شهرنشینی انواع مشکلات محیط زیستی ظاهر می‌شود، همانطور که شهر دارای تولید صنعتی شدید و فعالیت‌های انسانی است، تعدادی از آلوده‌کننده‌های هستند که سلامتی انسان‌ها را در معرض خطر قرار میدهند. شهرنشینی به عنوان یک توسعه اقتصادی در سراسر جهان ناسازگار بوده که منجر به توزیع جغرافیایی نابرابری جمعیت می‌شود.

گرچه شهرنشینی دارای مشکلات فراوانی است و تغییرات اساسی در زنده گی مردم به بار آورده است. اما شهر نمایانگر مرکز اقتصادی توسعه منطقه ای و ارتباطات است. مثلاً: از آنجایی که منطقه ویژه اقتصادی Xiamen به طور رسمی در سال 1981 تأسیس شد، این شهر به دلیل موقعیت جغرافیایی اش به عنوان یک پست مهم برای ارتباطات اقتصادی و فرهنگی بین Xiamen (زایمن) و تایوان تبدیل شده است. این نشان می دهد که شهرنشینی می تواند سطح اقتصاد منطقه و کشور را افزایش دهد.

مفهوم ده و روستا

ده واژه ای است پارسی که از دهیو حاصل گردیده است و دهیو به معنای سرزمین و کشور است و معنای آن مرکز تجمع انسانی است که واحدی جغرافیایی بوده و شخصیت اقتصادی و اجتماعی قائم به ذات داشته باشد. در فرهنگ های فارسی از این واژه تعاریف و معناهای مختلف و گاه نزدیک به هم آمده است ولی این مفاهیم تماماً نا رسا بوده اند. نقطه مشترک این تعاریف آن است که در همه واژه ده را مقابل شهر گرفته اند و یا در معنی خارج شهر که تعریف اول صحیح و تعبیر دوم مبهم است. در تعریف و معنای ده نیز در همه جا به وابستگی آن به کشاورزی اشاره شده است و این نشانه قائم به ذات بودن آن است چون بدون کشاورزی این صفت را دریافت نمیکرد.

کلمه روستا را بعضی از منابع از ریشه رستن و روییدن و در ظاهر معنی رستگاه (جای روئیدن) بیان کرده اند. اگر چنین باشد نشانی از تکیه بر اقتصاد کشاورزی ده و اثری جغرافیایی بر آن است. زیرا در نواحی غیر نیمه خشک (مناطق که بیلانس آب در آن منفی باشد) نمی توان هر رستگاهی را آبادی و هر آبادی را رستگاه دانست. واژه روستا که صورت های واضح آن رستاک، رسداقو رزداق و رستاق است همه جا به معنی زمین مزروع و مسکون خارج از شهر آمده است و جای معینی به نسبت ده دارد که امروز هم بسیار با معنای علمی مورد استفاده قرار میگیرد.

رابطه شهر و روستا

رابطه بین شهر و روستا پیچیده و غالباً مبهم است و تار و پود آن میتواند از عدم درک متقابل شکل گرفته باشد. رابطه قدرت میان شهرها و روستاها به سرعت تغییر مییابد. بنابراین مناسبت تیره میان شهرها و روستاها در جهان به سرعت دگرگون میشود و حرکات مهاجرتی در این میان موتور اصلی تحولات به حساب می آید. درحقیقت اگر جامعه های روستایی به ارزش های استوار مبتنی بر سنت و اقتدار تکیه میکنند، در مقابل جامعه های شهری به ارزش های دیگر گونه باور دارند و آنان بیشتر به آزادی دل بسته اند.

ملاک های زیادی برای تشخیص ده در نظر گرفته شده است که برخی از مهم ترین آنها عبارتند از:

- **جمعیت:** همواره یکی از شاخصه های مورد نظر برای تشخیص شهر از ده بوده است و معمولاً حد نصابی که برای ده معین کرده اند، رقم 5000 نفر است که از نظر علمی بسیار نا رسا است. چرا که بسیار مراکز جمعیتی که عدد سکونت شان بالاتر از این رقم است و لیکن هرگز شهر نبوده و نیستند و همچنین چه بسیار مراکز جمعیتی که عدد ساکنین آن کم تر از حد نصاب است و نقش شهری و مقام شهری را دارند اما نام روستا روی آنها است.

- **زراعت:** ملاک دیگری که برای ده تعیین میکنند، زراعت یعنی بهره کشی از خاک است و سست ترین ضابطه ای است که در مورد تفکیک شهر و گاهی ده به کار می رود. شهر جایی است که دارای تأسیسات شهری و شهرداری باشد.

با توجه به مطالب بالا میتوان گفت که :

ده قبل از هر چیز واحدی است طبیعی، جغرافیایی و انسانی و صورتی است که از استقرار انسان بر سطح زمین که قادر است تمام احتیاجات سال خود را از درون خود تهیه کند. روستا و مناطق روستایی همان جایی است که بیشتر مردم جهان در آنجا زنده گی میکنند.

روستایی به کسانی گفته می شود که در ده زنده گی میکنند و امرار معاش آنها از طریق زراعت، باغ داری، جنگل داری و ... است و به قولی وابسته به زمین هستند. روستایی متعصب به خانه و زمین خود در روستا افتخار می کند و تا هنگام مرگ بر روی آن کار میکند و دوره بازنشستگی ندارد.

تفاوت های زیستی و فرهنگی شهر و روستا

شهر و روستا با وجود این که در بعضی از موارد مشابه دارای وجه مشترک هستند اما از جهت نظیر مقیاس، اندازه، کنش و فونکسیون (نقش و عملکرد) سیمای فیزیکی و ... تفاوت های آشکاری را از خود نشان میدهند. به همین منظور این سکونت گاه در برابر محیط و عوامل محیطی گاه به طور همسان متأثر گردیده و واکنش تقریباً مشابهی دارند و زمان عکس و العمل و میزان تاثیر پذیری آنها نه تنها متفاوت بلکه متضاد و عکس یک دیگر است.

روستا ها قلمرو جبر اند. جاهایی هستند که فرد در استیلاء قیود خانواده گی، همسایگی و گروهی قرار دارد. وضع که در آن قوانین مناسب همه جا اعمال میشود و در کشور های جهان سوم این مسئله بیشتر مصداق دارد. در این جوامع جوانان زیر سلطه ی ریش سفیدان خانواده گسترده و کلان قرار دارند که مثلاً گزینش همسر را تحمل می

کند. بر خلاف، روستا ها شهر فضایی آزاد به شمار می آید و فرد در این فضا کم و بیش ناشناس باقی میماند و جاذبه سنت ها در آن چندان حس نمیشود. در شهر بزرگ روابط اجتماعی متنوع تر است. شهر به علاوه قلمرو ممتاز تجهیزات تجاری، آموزشی، اجتماعی، دستیابی به جامعه مصرفی و در کشورهای جهان سوم منبع دسترسی به فن آوری است که در روستاها به آسانی به دست نمی آید. جوانان در روستاها گرفتار کسالت می شوند، کسانی که از مهاجرت سرباز زده اند، حتی در چشم خود از اعتبارات می افتند و کسانی هم احساس می کنند چنان که باید متجدد(پیروی از شیوه نوین زنده گی) و پیشرفته نیستند.

روستا جایی است که در آن انسانها ناگزیرند بدون فوت وقت و بدون استفاده از تعطیلات یکسره کار کنند. روستا عرصه ی صرفه جویی ها و یکنواختی هاست. در مقابل، 40 درصد شهر محیط کار مردم محسوب میشود اما از نظر یک سوم مردم مفهوم شهر با مفهوم سر در گمی و آزادی در آمیخته است. تنها در نظر 25 درصد مردم محیط شهری محیط سرو صداها، ازدحام ها و آشفته گی های روانی است.

تاثیر شهرها بر نواحی روستایی متاثر از روابط شهر و روستا

توسعه فضاهای شهری و افزایش تعامل میان روستا و شهر در سال های اخیر، تأثیراتی به این شرح در نواحی پیرامون شهرها بویژه نواحی روستایی بر جا نهاده است:

- 1- کاهش مالکیت های روستایی
- 2- کاهش اراضی زیر کشت
- 3- تجدید روند مهاجرت های روستایی
- 4- تبدیل شدن بسیاری از روستا ها به شهر
- 5- تغییر در کاربری زمین ها
- 6- افزایش قیمت زمین در نواحی روستایی
- 7- ترویج الگوهای مصرف شهری در روستاها
- 8- ایجاد تنوع در اقتصاد روستایی
- 9- ایجاد تنوع در فرصت های شغلی
- 10- انتقال آلوده گی ها از شهرها به روستا ها

فصل سوم

شهر سازی و مسکن، توسعه شهری و اقدامات دولت افغانستان

در راستای توسعه شهری

اهداف آموزش:

در پایان این درس اشتراک کننده گان قادر خواهند شد تا:-

- با شهر سازی و مسکن آشنا گردند
- در مورد توسعه شهری بدانند
- با اقدامات صورت گرفته در راستای توسعه شهری توسط دولت جمهوری اسلامی افغانستان آشنایی یابند

سوال و جواب، لکچر، مباحثه، کار گروهی

شیوه:

فعالیت اول:

- در ابتدا آموزگار تصاویر ذیل را با اشتراک کننده گان شریک ساخته و نظریات آنها را در مورد شهر سازی و توسعه شهری یادداشت نموده، بحث مینماید.

شهر سازی و توسعه شهری را از تصاویر فوق تفکیک نمایید

فعالیت دوم:

بعد از مباحثه و جمع آوری نظریات اشتراک کننده گان، آموزگار موارد ذیل را با استفاده از میتود لکچر با آنها شریک میسازد.

شهر سازی و مسکن:

اساساً شهر سازی علمی است که میتوان گفت اخیراً بوجود آمده است. با این حال عده ای را در مقابل این نظر عقیده بر این است که هنر شهر سازی هم زمان با پیدایش انسان آغاز گشته است و نباید این نکته فراموش شود که به جزء چند شهر جدید که با مطالعه و از روی نقشه و طرح قبلی ساخته شده اند. شهرهای زیادی که دارای مشخصات شهر کامل بوده و از نظر جنبه های بشری متنوع و زیبا باشند، همگی بدون نقشه و طرح قبلی و به ساده گی ایجاد شده اند. امروزه توسعه استعداد های علمی و تخصص بشر سبب شده است که شهر به صورت مجموعه ای واحد به نظر آید و مانند انسان دارای خصایص و ویژه گی های زنده گی است. به بیان ساده تر، مجموعه روش ها و تدابیری که متخصصین امور شهری به وسیله آن شهرها را بهتر میسازند، به شهر سازی یا علم تنسيق شهرها شهرت دارد.

تعریف:

شهر سازی عبارت است از مطالعه طرح ریزی و توسعه شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با توجه به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخ گوئی به نیازهای عمومی جمعیت شهری میباشد.

شهرنشینی

شهرنشینی فرایندی است که جمعیت ها از روستا به منطقه شهری حرکت می کنند و شهرها را قادر می سازد تا رشد کنند. همچنین میتواند به عنوان افزایش روزافزون جمعیت مردم از شهرها نام برد. این به شدت تحت تأثیر مفهومی است که شهرها در مقایسه با مناطق روستایی مسافت پیموده اقتصادی، سیاسی و اجتماعی میباشد.

بر این اساس، شهرنشینی در کشور های در حال توسعه بسیار رایج است، زیرا بیشتر مردم تمایل دارند به شهرها نزدیکتر شوند تا خدمات اجتماعی و اقتصادی خوب و همچنین از مزایا آن مستفید شوند و مزایای اجتماعی و اقتصادی شامل آموزش بهتر، مراقبت های بهداشتی، مسکن، فرصت های تجاری و حمل و نقل میشود.

اکثریت مردم به شهرها منتقل می شوند؛ زیرا آنها مناطق روستایی را به عنوان مکان های با سختی و شیوه زنده گی عقب مانده و ابتدایی یافتند. بنابراین، به عنوان یک نفوس به مناطق توسعه یافته (شهرها) حرکت می کنند که این نتیجه فوری شهری است. این به طور معمول به توسعه زمین برای استفاده در املاک تجاری، مؤسسات حمایت اجتماعی و اقتصادی، حمل و نقل و ساختمان های مسکونی کمک میکند. در نهایت، این فعالیت ها مسائل مربوط به شهر سازی را افزایش میدهد.

علل شهرنشینی

1. صنعتی شدن

روند صنعتی شدن ایجاب میکند که تغییری را از اقتصاد کشاورزی قدیمی به اقتصاد غیر کشاورزی جدید سوق دهد که یک جامعه مدرن را ایجاد میکند. از طریق انقلاب صنعتی، به دلیل بهبود فرصت های شغلی، مردم بیشتر از مناطق روستایی به مناطق شهری جذب شده اند. صنعتی سازی فرصت های شغلی را افزایش داده است و دادن فرصت ها موجب تحولات اقتصادی میشود.

2. تجارت

بازرگانی و تجارت نقش مهمی در شهرنشینی ایفا میکند. توزیع کالاها، خدمات و معاملات تجاری در مناطق مدرن بازاریابی و روشهای تبادل را توسعه داده باعث رشد شهرها شده است. تجاری سازی و تجارت با ادراک کلی روبرو می شود که شهرها فرصت های تجاری بیشتری را در مقایسه با مناطق روستایی ارائه میکنند.

3. مزایای اجتماعی و خدمات

مزایای اجتماعی زیادی در زنده گی شهرها وجود دارد. نمونه های آن از جمله امکانات آموزشی بهتر، معیار های زنده گی بهتر، بهداشت و مسکن بهتر، مراقبت های بهداشتی بهتر، امکانات تفریحی بهتر و زنده گی اجتماعی بهتر است. و به همین لحاظ بیشتر مردم مهاجرت نموده و به شهر ها می آیند تا مزایای اجتماعی و خدماتی که در مناطق روستایی در دسترس نیستند، مستفید شوند.

4. فرصت های شغلی

در شهرها فرصت های شغلی فراوان وجود دارد که بطور مداوم مردم را از مناطق روستایی به منظور جستجوی معیشت بهتر به این سو میکشاند. بنابراین اکثریت مردم اغلب به مناطق شهری مهاجرت می کنند تا شغل های خوبی را بدست آورند؛ چرا که مناطق شهری فرصت های اشتغال فراوان را در همه بخش های توسعه یی مانند بهداشت عمومی، آموزش، حمل و نقل، ورزش و تفریح، صنایع و شرکت های تجاری دارند.

5. مدرن سازی و تغییر در شیوه زنده گی

مدرنیزاسیون نقش مهمی در روند شهرسازی ایفا میکند. مردم به این باور هستند که میتوانند زنده گی شهری را در شهرها به وجود آورند. با توجه به اینکه مناطق شهری با پیچیده گی ارتباطات، زیرساخت ها، امکانات پزشکی، لباس پوشیدن، روشنگری، آزادی سازی و سایر امکانات اجتماعی امکان پذیر است. در مناطق شهری نیز مردم تغییرات در شیوه زنده گی یعنی عادات، نگرش ها، لباس پوشیدن، غذا و اعتقادات را در بر می گیرند. در نتیجه، مردم به شهرها مهاجرت میکنند و شهرها با جذب تعداد روزافزونی از مردم روز به روز رشد میکنند.

6. تغییرات روستایی شهری

زمانی روستا به شهر و شهر نشینی مبدل میگردد که توجه به کشف مواد معدنی، بهره برداری از منابع و یا فعالیت های کشاورزی و رشد فعالیت های متنوع صورت بگیرد. افزایش بهره وری منجر به رشد اقتصادی و فرصت های استخدامی با ارزش میشود. این موضوع نیاز به توسعه زیرساخت های بهتر، مؤسسات آموزشی بهتر، امکانات بهداشتی بهتر، شبکه های حمل و نقل بهتر، ایجاد مؤسسات بانکی، نظارت بهتر و مسکن بهتر دارد. همانطور که این اتفاق می افتد، جوامع روستایی شروع به اتخاذ فرهنگ شهری میکنند و در نهایت تبدیل به مراکز شهری میشوند که همچنان رشد میکنند، زیرا بیشتر مردم برای یافتن زنده گی بهتر به سوی این مکان ها میروند.

تأثیرات شهرنشینی

1. اثرات مثبت شهرنشینی

شهرنشینی چندین اثرات مثبت را در صورت بروز محدودیت های مناسب انجام می دهد. از این رو برخی از پیامدهای مثبت شهرنشینی شامل ایجاد فرصت های شغلی، پیشرفت های تکنالوژیکی و زیربنایی، بهبود حمل و نقل و ارتباطات، تأسیسات آموزشی و پزشکی با کیفیت و معیارهای زنده گی بهبود یافته است.

2. مشکلات مسکن

شهرنشینی مردم را به شهرها جذب میکند که باعث افزایش جمعیت زیاد میشود. و با افزایش تعداد افراد در مراکز شهری، کمبود خانه ها ادامه مییابد. این به دلیل فضای ناکافی برای مسکن، خدمات عمومی، فقر، بیکاری و مصارف ساختمانی پر هزینه است که تنها توسط چند نفر امکان پذیر است.

3. نفوس بیش از حد

نفوس بیش از حد، وضعیتی است که تعداد زیادی از مردم در یک فضای کوچک زنده گی میکنند. اکثر مردم از مناطق روستایی یا توسعه نیافته، همیشه خواستار مهاجرت به شهر هستند که به طور معمول منجر به تراکم جمعیت در یک منطقه کوچک میشود.

4. بیکاری

مشکل بیکاری در مناطق شهری بیشتر است و حتی در میان افراد تحصیل کرده، بالاتر است. برآورد شده است که بیش از نیمی از جوانان بیکار در سراسر جهان در شهرهای بزرگ زنده گی می کنند. و همانطور که درآمد در مناطق شهری زیاد است، هزینه های زنده گی باعث می شود که درآمد به وضوح پایین باشد. انتقال فزاینده مردم از مناطق روستایی یا در حال توسعه به مناطق شهری عامل اصلی بیکاری شهری است.

5. توسعه زاغه ها

هزینه زنده گی در مناطق شهری بسیار زیاد است. هنگامی که این امر با رشد تصادفی و غیرمنتظره بیکاری یکجا شود باعث، گسترش شهرک های غیر قانونی شده و فقیرنشینی را به بار می آورد.

6. مشکلات آب و بهداشت

به دلیل کم بودن جمعیت و افزایش جمعیت سریع در اکثر مراکز شهری، شایع است که امکانات فاضلاب ناکافی وجود دارد. شهرداری ها و دولت های محلی با بحران منابع جدی در مدیریت امکانات فاضلاب روبرو میشوند. در نتیجه، بهداشت و درمان ضعیف میشود و فاضلاب به طور ناگهانی جریان مییابد و آنها به جریانات همسایه، رودخانه ها، دریاچه ها یا دریاها تخلیه میشوند. در نهایت، بیماری های ساری مانند تیفوئید، سرطان، طاعون و اسهال بسیار سریع گسترش یافت و منجر به رنج و حتی مرگ و میر شد. جمعیت بیش از حد نیز به کمبود آب کمک زیادی میکند زیرا عرضه نظر به تقاضا کم است.

7. حفظ الصحة و چالش های صحی

شرایط اجتماعی، اقتصادی و زنده گی در مناطق پرجمعیت شهرها بر دسترسی و استفاده از خدمات بهداشت عمومی تأثیر میگذارد. در مناطق دور دست و عقب افتاده به ویژه خدمات بهداشتی ضعیف و تامین آب نامناسب است که به طور کلی باعث ایجاد جمعیت های نامناسبی در معرض بیماری های ساری میشود. مشکلات زیست محیطی مانند آلودگی شهری باعث ایجاد بسیاری از مشکلات سلامتی مانند آلرژی، نای باروری، مسمومیت غذایی، سرطان و حتی مرگ زودرس میشود.

8. ترافیک و ترانسپورت

هنگامی که مردم بیشتر به شهرها میروند، یکی از چالش های عمده مطرح شده در سیستم حمل و نقل است. مردم بیشتر به معنی افزایش تعداد وسایل نقلیه است که منجر به تراکم ترافیک و آلوده گی وسیله نقلیه میشود. بسیاری از مردم در مناطق شهری به کار مشغول اند و این باعث ایجاد مشکل ترافیکی شدید، به ویژه در ساعتهای عجله میشود. همچنانکه شهرها در ابعاد رشد میکنند، مردم به خرید و دسترسی به دیگر نیازها / نیازهای اجتماعی که اغلب باعث تراکم ترافیک و انسداد میشوند، حرکت میکنند.

9. جرم شهری

مسائل کمبود منابع بیش از حد، بیکاری، فقر و فقدان خدمات اجتماعی و آموزش و پرورش به طور معمول باعث بسیاری از مشکلات اجتماعی از جمله خشونت، سوء مصرف مواد و جرم و جنایت میشود. گزارش شده است که بیشتر جنایات مانند قتل، تجاوز جنسی، آدم ربایی، شورش، حمله، سرقت و ربودن در محله های شهر برجسته تر است. علاوه بر این، جنایات مربوط به فقر در مناطق شهری سریع رشد میکند. این اعمال جرم و جنایت شهری معمولاً صلح و آرامش شهرها را مختل میکند.

اصول شهرهای مصون

1. ایجاد شهرک های پایدار و سازگار با محیط زیست

دولت ها باید قوانینی را تصویب کنند که شهرها و تکنیک های رشد هوشمند را برنامه ریزی و ارائه دهند، با توجه به این که مردم نباید در مناطق ناامن و آلوده ساکن شوند. هدف این جا ساختن شهرهای پایدار است که شرایط محیطی بهبود یافته و زیستگاه های امن برای همه جمعیت شهری را در بر میگیرد. دولت ها همچنین باید استفاده پایدار از منابع شهری را تشویق کنند و از اقتصاد مبتنی بر محیط پایدار مانند سرمایه گذاری در زیرساخت های سبز، صنایع پایدار، بازیافت و کمپنی های زیست محیطی، مدیریت آلوده گی، انرژی های تجدید پذیر، حمل و نقل عمومی سبز، و بازیافت و احیاء آب حمایت کنند.

2. ارائه خدمات ضروری

زینفعان شهری باید اطمینان حاصل کنند که تمام جمعیت در مناطق شهری دسترسی به خدمات ضروری اجتماعی مانند آموزش، بهداشت و آب پاک، فن آوری، برق و غذا را دارند. هدف در اینجا این است که فرصت های اشتغال و فعالیت های ایجاد ثروت را فراهم و پیاده سازی کنیم تا مردم بتوانند زنده گی خود را برای پرداخت هزینه خدمات حفظ کنند. کمک های مالی نیز می تواند توسط دولت برای کاهش هزینه های مراقبت های اولیه، آموزش ابتدایی، انرژی، آموزش، حمل و نقل عمومی، سیستم های ارتباطی و فن آوری کاهش یابد.

3. ایجاد شغل های بیشتر

برای کاهش اثرات منفی شهرنشینی سریع، در عین حال حفظ سیستم های طبیعی باید سرمایه گذاری های خصوصی را به منظور استفاده از منابع طبیعی و ایجاد فرصت های شغلی بیشتر تشویق کرد. ترویج گردشگری و بهره برداری پایدار از منابع طبیعی می تواند مشاغل بیشتری را برای جمعیت شهری ایجاد کند. کمک های مالی نیز ممکن است به سرمایه گذاری خارجی و خصوصی در پروژه های توسعه زیست محیطی که باعث ایجاد شغل می شوند، ارائه شود.

4. کنترل جمعیت

مؤلفان کلیدی (نهادهای سازمانها، افراد و ادارات که در قسمت کنترل جمعیت و حفظ الصحة طفل و مادر کار میکند) در مناطق شهری باید کمپاین ها و مشاوره های کلینیک های بهداشتی درمانی را برای خانواده ها جهت کاهش امراض گوناگون و کنترل جمعیت برنامه ریزی نمایند. و کلینیک های سیار را در سراسر منطقه شهری به دسترس خانواده ها به هدف کنترل بیماری ها و رشد جمعیت ها قرار دهند.

توسعه شهری:

توسعه شهر فرایندی است متأثر از عوامل اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی، سیاسی و جمعیتی که در طول تاریخ مراحل مختلفی را طی کرده است، می توان سه مقطع مهم تاریخی را از نظر توسعه شهرها مشخص نمود:

- 1- شهرهای نخستین و باستانی
- 2- شهرهای قرون وسطی و رنسانس
- 3- شهرهای بعد از انقلاب صنعتی

توسعه شهرها در این مقاطع تاریخ در ارتباط با عوامل مختلف بوده است، چنانکه شهرهای نخستین در رابطه با مازاد تولید، اقتصاد پابرجا، (به این معنی که تولید نسل زیاد شده اما اقتصاد همان اقتصاد است) مذهب، شرایط زیست محیطی و در مواردی عامل نظامی به وجود آمدند. سپس توسعه شهرها همواره تحت تاثیر عوامل مختلف سیاسی، اقتصاد مذهبی، فرهنگ طبیعی، نظامی و تکنیکی ادامه یافته است. در طول مراحل مختلف تاریخی توسعه شهرها در ارتباط با جوامع مختلف و نقش متعدد شهرها به انجام رسیده است.

تعریف:

- ✓ توسعه ی شهری می تواند عبارت باشد از گسترش هماهنگ و متعادل سطح اختصاص داده شده به ساختمانهای مسکونی در یک شهر با سطوح مورد نیاز سایر کارها و همچنین تجهیز این سطوح به تأسیسات، امکانات و تجهیزات مورد نیاز و در سطحی استاندارد و قابل قبول.
- ✓ در توسعه ی شهری باید به برابری و تعادل بین کیفیت و کمیت آنچه که احداث می شود از یک سو از سوی دیگر به تعداد و اندازه ی جمعیت شهرنشین که در این مناطق جای می گیرند، اهمیت داد. توجه

به محیط زیست شهری و در نظر گرفتن رفاه و آسایش شهروندان در کنار رعایت اصول زیبایی شهرها از اهداف برنامه های شهر است. بنابراین می توان گفت توسعه شهری ....

✓ عبارت است از بسیج امکانات بالقوه اجتماعی و اقتصادی و کالبدی برای بالا بردن محیط زیست شهری و برقراری توازن در کمیت و کیفیت زنده گی شهری میباشد. در این نوع گسترش، آموزش، خدمات، بهداشت و در مجموع فرهنگ بشری همراه با کیفیت سکونت افزایش می یابد.

سکتور توسعه شهری افغانستان:

سکتور شهری در چارچوب استراتژی انکشاف ملی افغانستان به عنوان يك سکتور فرعی تحت نام انکشاف شهری در سکتور سوم یعنی زیربناها و منابع طبیعی در نظر گرفته شده است. سکتور سوم یکی از 6 سکتورهای موجود در چوکات رکن سوم یا رکن انکشاف اقتصادی واجتماعی میباشد .

باوجود آن، سکتور شهری بصورت مستقیم با دیگر سکتور های فرعی سکتور سوم بخصوص برق، آب، سرك ها، ترانسپورت، معادن و منابع طبیعی ارتباط دارد. برعلاوه، سکتور شهری با تمام سکتور های رکن سوم بخصوص حکومنداری اقتصادی و انکشاف سکتور خصوصی، مصونیت های اجتماعی، صحت، معارف، زراعت و انکشاف دهات و دو رکن دیگر حکومنداری و امنیت در ارتباط است.

اهمیت سکتور شهری افغانستان

سکتور شهری در روند انکشاف افغانستان از اهمیت بسزای برخوردار است. مدیریت مؤثر روند سریع رشد شهرنشینی و مناطق شهری میتواند رشد اقتصادی را تسهیل نموده و رفاه اجتماعی را بشمول کاهش فقر که میتواند کمک عمده به بازسازی کشور بکند، به ارمغان آورد. مراکز شهرها نیروی محرکه رشد اقتصادی بسیاری از کشورها هستند. مراکز شهرها از طریق سطح بالای تولید شان که نتیجه صرفه جویی اقتصادی و تجمع واحدهای اقتصادی بوده و از طریق جمع آوری سرمایه، سرمایه گذاری، تجارت و تولید به رشد اقتصادی کمک میکنند.

سرمایه گذاری شهری باعث ایجاد فرصت های شغلی گردیده و شغل های شهری قسمت اعظم تولید ناخالص ملی را تشکیل میدهند. رشد

شهرها از طریق افزایش تقاضا به غذا، بازارها برای تولیدات دهات فراهم آوری فرصت های شغلی برای دهاقین خارج از فصل کشت و درآمد باعث رشد دهات نیز میگردد. بلاخره، مناطق شهرنشین کمک می کنند تا مردم به بقیه جهان وصل گردند و انتقال اجناس، خدمات، معلومات و رفت و آمد مردم تسهیل گردد. بناً، انکشاف شهری یکی از سکتورهای کلیدی است که در زمینه رشد درازمدت افغانستان کمک عمده را خواهد کرد.

از نقطه نظر رفاه اجتماعی، شهرها از ظرفیت های وسیع برای کاهش فقر برخوردار هستند. شهرها فرصت های شغلی متنوع فرصت های خوب تعلیم و تربیه، مراقبت های صحی، فرصت مشارکت سیاسی و اجتماعی، برقراری روابط فرهنگی و فرصت تغییرات مثبت اجتماعی را فراهم می آورند. برعلاوه، رشد شهر نشینی بر رفاه زنان نیز تاثیرات مثبت دارد. ارتباط شهرها با مناطق روستایی و افزایش تقاضا به محصولات زراعتی دهات نیز در زمینه خلق عاید و کاهش فقر کمک میکند.

از طرف دیگر، رشد سریع و کنترل نشده شهرها میتواند باعث تخریب محیط زیست شود. شهرها تاثیرات زیاد اقلیمی را بجا میگذارند و باعث ایجاد مشکلات محیط زیست میگردند که بعضاً از مرزهای این شهر نیز فراتر میرود. به همین ترتیب خشونت، جرایم و ناامنی اغلب به شهرها ارتباط پیدا میکنند.

اهداف و استراتژی عمومی برای سکتور شهری:

هدف کلی سکتور شهری عبارت است از تامین دسترسی زیادتر نسبت به خدمات انکشاف یافته و شلتر یا سرپناه قابل توان همزمان با انکشاف اقتصاد ثابت منحصبت بخش از تلاشی ها بمنظور کاهش فقر شهری از طریق تشویق سرمایه گذاری خصوص میباشد و قرار ذیل است.

1. ایجاد نظام شهری مطلوب به نحوی که همه مناطق کشور به خدمات لازم دسترسی داشته باشند.
2. ایجاد شهرهای سالم بر پایه اصول انکشاف پایدار.
3. فراهم نمودن دسترسی تمام شهروندان به خدمات اساسی و زیربنایی.
4. تأمین رفاه اجتماعی در زمینه مسکن.

مطابق بخش سکتور شهری در استراتژی ملی انکشاف کشور، وزارت شهرسازی و مسکن در برابر رهنمود و تشکیل پالیسی های شهری، حمایت از شاروالی ها و آماده سازی ماسترپلان های شهری، و ساختمان، حفظ و مراقبت و تنظیم خانه ها مسئولیت دارد. این وزارت بدین منظور در راستای اداره و تنظیم شهری، زیربنا و خدمات شهری، بهسازی مناطق غیرپلانی، انکشاف زمین و تهیه مسکن فعالیت دارد.

وزارت شهرسازی و مسکن هفت برنامه را توسط تیم کاری تخنیکی و کارشناسان شهری تشخیص و اولویت داده است: برنامه ملی مسکن، برنامه سازی ملی، برنامه ملی طرح و اعمار زیربناهای شهری، برنامه ملی تهیه ماسترپلان های شهری، برنامه ایجاد سیستم معلوماتی شهری؛ برنامه اصلاح اداره؛ و حفظ و احیای شهرهای تاریخی.

اهداف عمومی استراتژیک:

الف. کوتاه مدت (2008-2009)

- بهبود دسترسی به آب آشامیدنی از طریق سرمایه گذاری های عاجل در عرصه آبرسانی شهری در شهر کابل و دیگر نقاط شهری دارای اولویت.
- دنبال نمودن يك برنامه ارتقای ظرفیت و اصلاحات نهادی در حمایت از بهبود و انکشاف مراکز شهری.
- تطبیق برنامه های عاجل سرپناه برای اقشار آسیب پذیر.
- ساختار پلان های مشترك جهت بهبود برای شاروالی ها در ولایات کلیدی.
- تعیین عرصه ها/شیوه ها برای انکشاف شهری.
- بهبود نظارت از طریق معرفی شاخص های مربوط شهری.
- سرک های عمده شهری.

ب. میان مدت (2010-2012)

- تحکیم سرمایه گذاری در زیربنای اساسی آب، حفظ الصحة، مجرا های آب جمع شده و سرک ها بر اساس پلان های اولویت انکشافی شهری.
- تطبیق قانون و اصلاحات نهادی در سراسر کشور بشمول تسریع ثبت ملکیت.
- ساختار پلان های مشترك جهت بهبود برای شاروالی ها در ولایات کلیدی.
- شناسائی ساحات/خدمات دارای اهمیت برای سرمایه گذاری بالقوة سکتور خصوصی.
- افزایش دستیابی زمین های قابل استطاعت برای خانه سازی در مراکز دارای اولویت.
- حصول اطمینان از انعکاس نظارت در برنامه انکشاف شهری.

ج. دراز مدت (2013-2020)

- نظارت از تاثیرات عملکرد قانونی و نهادی.
- تطبیق پلان های انکشاف شهری – در برگیرنده زمین، خانه سازی، خدمات، تأسیسات عامه و شرکت های تولیدی در سراسر کشور
- تسهیل سرمایه گذاری خصوصی در عرصه های ارائه خدمات، خانه سازی، تولیدات و غیره.
- حصول اطمینان از دارائی قابل استطاعت در سراسر مراکز شهری.

برنامه های اساسی سکتور شهری:

استراتژی سکتوری شهرسازی بطور عموم به سه موضوع عمده تقسیم گردیده است که عبارت اند از (1). اداره شهری (2). مالیات و اداره (3). انکشاف زمین و خانه سازی، زیربنای شهری و خدمات 14 برنامه تحت این موضوعات فعالیت دارند که انعکاس دهنده نیازمندی های سکتور شهر سازی در افغانستان میباشد:

موضوع 1: اداره شهری، مالیات و اداره

- ا- برنامه انکشاف پالیسی و قانون گذاری زمین.
- ب- برنامه تطبیق پلان گذاری شهری و منطقه ی.
- ت- برنامه انکشاف نهادی و ارتقای ظرفیت.
- ث- برنامه تقویت عواید و اداره بهتر مالیات.
- ج - انکشاف شاخص های شهری، تحلیل و جمع آوری اطلاعات شهری.
- ح - ادارات عامه.

موضوع 2: انکشاف زمین و خانه سازی

- ا- برنامه انکشاف ساحات جدید – بشمول قصبات جدید.
- ب- برنامه های وسیع انکشاف ساحات – شامل انکشاف ساحات موجوده شهری با استفاده از طریق مختلف شامل: سرک های ابتدائی، مجرا های آب، ساحات سبز، بهبود فضای آزاد برای مردم، پیاده رو ها و ارتقای مرکز شهر.
- ت- برنامه خانه سازی – شامل کمک های مالی بر اساس پالیسی ملی خانه سازی.
- ث- برنامه مالیات خانه سازی.
- ج - ادارات عامه.

موضوع 3: زیربنای شهری و خدمات

- ا- برنامه بهبود ترافیک و ترانسپورت شهری.
- ب- برنامه بهبود آبرسانی و حفظ الصحة محیطی.
- ت- برنامه برق رسانی شهری وزارت انرژی و آب.
- ث- برنامه ارتقای اسکان غیر پلانی.
- ج - انکشاف ساحات سبز، فضا آزاد و تسهیلات استقرار مجدد.
- چ- بازسازی و حفظ ساحات میراث های تاریخی و فرهنگی.

فصل چهارم

مدیریت شهری، اهداف و وظایف مدیریت شهری، سیستم های مدیریت شهری

اهداف آموزش:

- در پایان این درس اشتراک کننده گان قادر خواهند شد تا:-
- در مورد مدیریت شهری معلومات حاصل نمایند
- اهداف و وظایف مدیریت شهری را بدانند
- سیستم و نقش های مدیریت شهری را در افغانستان بدانند

سوال و جواب، لکچر، مباحثه، کار گروهی

شیوه:

فعالیت اول:

- در ابتدا آموزگار با استفاده از شیوه مباحثه و سوال و جواب نظریات اشتراک کننده گان را در مورد موضوعات ذیل جمع آوری مینماید و همچنان فرصت مباحثه را مهیا میسازد تا اشتراک کننده گان به شکل عمیق فکر نموده و دیدگاه خویش را شریک بسازد.
- مدیریت شهری را تعریف نمایید؟
- وظایف مدیریت شهری را نام ببرید؟
- نقش مدیریت شهری در افغانستان کدام ها اند؟

فعالیت دوم:

بعد از مباحثه و جمع آوری نظریات اشتراک کننده گان، آموزگار موارد ذیل را با استفاده از میتود لکچر با آنها شریک میسازد.

مدیریت شهری:

اگر مدیریت به درختی تشبیه شود که نتیجه آن حصول میوه با فعالیت های چون شاخه بری، آبیاری، جلوگیری از آفات و غیره باشد، رفاه یک کشور همچنان ضرورت به مدیریت مانند مدیریت صنعتی، مالی و شهری دارد، روشن است که مشخصات و ساختار نهادهای قانونی اداره کننده شهر از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و هر جامعه ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف یا تلقی ویژه ای از مدیریت شهری دارد.

مدیریت شهری عبارت است از اداره امور شهر به منظور ارتقاء مدیریت پایدار مناطق شهری، با در نظر داشتن و پیروی از اهداف، سیاست های ملی، اقتصادی و اجتماعی کشور.

امروزه شهرها از دو جنبه اهمیت یافته اند: یکی بعنوان مرکز تجمع گروه عظیمی از مردم و دیگری بعنوان عمده ترین بازیگر نقش اقتصادی، در کل اقتصاد ملی. از اینرو باید به مسائل و مشکلات آنها توجه بیشتر و دقیق تر کرد. زیرا در حالتی که برنامه ریزی دقیق و درست سبب رشد اقتصادی تثبیت سیاسی و افزایش مشارکت شهروندان در امور شهرها میگردد به همین تناسب شکست در حل مشکلات و مسائل شهری، سبب رکود اقتصادی، نارضایتی های اجتماعی و سیاسی، فقر، بیکاری و تخریب محیط زیست خواهد شد.

اهداف مدیریت شهری

1. ارتقای شرایط کار و زنده گی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه های کم درآمد.
2. تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار.
3. حفاظت از محیط کالبدی شهر.

وظایف مدیریت شهری:

مهم ترین چیز برای یک مدیر شهری این است تا بتواند در دنیای رقابتی نقاط قوت و ضعف شهر خود را شناخته و درصدد تقویت مزایای رقابتی آن برآید. این امر سبب میگردد تا شهر بتواند نقطه قابل اتکایی در شبکه جهانی شهرها بیابد و کارکردهای خود را در نظام سرمایه داری بین الملل بهبود بخشد.

بسیاری معتقدند که جامعه آینده جامعه ای شهرنشین خواهد بود. بنابراین، شهرها به جای این که مکان‌های بی ثمر برای سرمایه‌گذاری اقتصادی یا تراکم کارگران بیکار با انبوه مشکلات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی باشند، باید به مراکز رشد و پویایی اقتصادی و اجتماعی در چارچوب ملی مبدل شوند. این مراکز، باید که آفرینشگر فرصت‌های ارزنده برای رفاه و توسعه نه تنها جمعیت ساکن در آن بلکه جمعیت تمامی کشور باشد. بدین ترتیب مدیر شهری با مدیریت شهرداری تفاوت‌های بسیار دارد:

1- مدیر شهری- مسؤل ارتقای قابلیت‌ها و توانمندی‌های شهر و شهرنشینان است. بطور مثال شاروالیها نقش مدیر شهری را دارند.

2- مدیر شهرداری - مجری و پاسخگویی آن تنها محدود به نحوه عملکرد است و نه نتایج و پیامدها با درک تفاوت‌های فوق ذکر شده. بطور مثال وزارت شهر سازی نقش مدیر شهرداری را دارند.

وظایف مشخص مدیریت شهری قرار ذیل است:

1. آماده سازی زیرساخت‌های اساسی برای عملکرد کارآمد شهرها.
  2. آماده سازی خدمات لازم برای توسعه منابع انسانی، بهبود بهره وری و بهبود استانداردهای زنده گی شهری.
  3. تنظیم فعالیت‌های تأثیرگذار بخش خصوصی بر امنیت، سلامتی و رفاه اجتماعی جمعیت شهری.
  4. آماده ساختن خدمات و تسهیلات لازم برای پشتیبانی فعالیت‌های مولد و عملیات کارآمد مؤسسه‌های خصوصی در نواحی شهری.
  5. برنامه ریزی استراتژیک
- وظایف کنونی مدیریت شهری (صرف نظر از تنوع و اختلاف در نظامهای اجتماعی و سیاسی گوناگون)، تنها محدود به مواردی از قبیل برنامه ریزی، خدمات رسانی، مدیریت فرهنگ محلی، انجام پروژه‌های عمرانی و... نمیشود. بلکه جهت دهی فعالیتهای شهری و ترسیم چشم‌انداز شهر در راستای دستیابی به توسعه پایدار از جمله مهمترین وظایف مدیران شهری به شمار میرود.

مدیریت شهری در جهان معاصر:

سازمان ملل متحد برای ارتقای مدیریت شهری و ارتقای مردم سالاری، بر پاره ای از موضوعات و اولویتها تأکید ویژه دارد که عبارت اند از:

- بازنگری در جایگاه و کارکردهای دولت
- تلاش برای تعیین راهبردهای شهر با مشارکت نهادها و شهروندان
- شفافیت کارکرد مالی در تمام سطوح
- جریان آزاد اطلاعات به عنوان لازمه شفافیت و مشارکت
- تأکید بر جایگاه رهبری مدیریت شهری
- وجود ضابطه‌های اخلاقی برای رفتار مدیریت شهری

فعالیت سوم:

با استفاده از کار گروهی اشتراک کننده گان راهکار های مناسب را برای توسعه شهری پیشنهاد نمایند.

سیستم های مدیریت شهری:

سیستم عبارت از مجموعه ای از اجزای است که در جهت تحقق هدف نهایی یک کل با یکدیگر کار میکنند. بنابراین، تعریف رویکرد، یعنی حل تنها یک مسئله در یک زمان و سپس سراغ مسئله دیگر رفتن نمی تواند ما را در سیستم های زنده و در حال تکامل دنیای امروز به موفقیت برساند. در واقع مدیریت شهری در قالب نظام برنامه ریزی اقتصادی، اجتماعی و حقوقی حاکم بر کشور، اقدام به تهیه برنامه های توسعه شهری برای شهر میکند و سپس آن برنامه را در چارچوب نظام اداری، اجرایی حاکم بر پروژه های عملیاتی تبدیل می نماید. بدین ملحوظ، که مدیریت شهری دو نقش اساسی را دنبال میکند:

1. نقش سیستم مدیریت شهری به عنوان برنامه ریز و نقش اداری و اجرایی.

2. الگوهای مدیریت شهری و شیوه انتخاب شهردار

الگوهای مدیریت شهری در جوامع توسعه یافته و در حال توسعه متفاوت است و هر کدام از این جوامع، با توجه به نوع حکومت سیاسی حاکم بر خود نوعی از شیوه های مدیریت شهری را در دستور کار دارند.

الگوی مدیریتی متمرکز مختص کشورهای در حال توسعه و شیوه مدیریت غیرمتمرکز ویژه جوامع توسعه یافته است. این دسته بندی با توجه به میزان اختیارات مدیران محلی و میزان وظایف آنها در نظر گرفته شده است. در هر کدام از این الگوها، شهروندان دارای نقش های متفاوتی هستند.

مدیریت شهری متمرکز:

این نوع مدیریت عمدتاً انتصابی بوده و در قالب ساختار قدرت متمرکز و در وظایف محوله به انجام کار میپردازد، شیوه کاری آن به شرایط مدیریتی فردی و اقتدار مدیریتی آن بستگی دارد و از سوی دیگر مجموعه مقررات و قوانینی است که شهردار را در اداره شهر هدایت میکند.

الگوی مدیریتی غیرمتمرکز:

دولت به جز سیاستگذاری و برنامه ریزی و امور همچون دفاع از سرزمین و تأمین امنیت مردم، وظیفه ای در قبال محله ها و شهرهای کشور ندارد. دولت فقط وظایفی را که جنبه حاکمیتی دارد، عهده دار است و بقیه وظایف را به شهرداری ها، بخش خصوصی و NGO ها واگذار میکند.

الگوی مدیریت شهری مستقل:

با توجه به گسترش شهرنشینی، پیچیده گی اداره امور شهری و تخصصی شدن آن ضرورت پیش آمده است که مدیریت شهری در هر منطقه مستقل باشد. امروزه در بسیاری از شهرهای بزرگ جهان کلیه امور مربوط به شهر مسائل نظامی و دیپلماتیک بر عهده مدیریت شهری منتخب مردم است که استقلال و اختیارات کامل و کافی دارد. مانند- لندن، ترکیه، آمریکا.....

به طور کلی، سه نوع شیوه انتخاب شهردار در دنیا وجود دارد:

اول اینکه، مردم به طور مستقیم و با رأی خود شهردار را تعیین میکنند، مانند کشورهای فرانسه، بلژیک و برخی ایالت های آمریکا در این شیوه شهردار است که به انتخاب اعضای شورای شهر میپردازد.

دوم اینکه، شهرداران انتصابی هستند و زیر نظر وزارتخانه های همچون وزارت داخله فعالیت میکنند. این شیوه در برخی از کشورهای در حال توسعه رایج است. در حال حاضر در افغانستان نیز شهردار به همین شیوه انتخاب میشود. به طوریکه شهردار کابل مستقیماً توسط رئیس جمهور معرفی و منصوب میشود. در قانون اساسی و قانون شهرداریها، انتخاب شهردار و اعضای مجلس شهرداری (شورای شهر)، از طریق انتخابات آزاد و مستقیم شهروندان پیش بینی شده است. سایر شهرداران کشور نیز توسط وزارت داخله و والی ها (ولایات) به کار گماشته میشوند.

سومین شیوه، انتخاب شهردار نیز این است که مردم با انتخاب اعضای شورای شهر به آنها وکالت میدهند، شهردار را تعیین کنند.

برنامه ریزی شهری:

برنامه ریزی شهری یک فرآیند فنی و سیاسی مربوط به توسعه و استفاده زمین، تصویب طرح، حفاظت و استفاده از محیط زیست، رفاه عمومی و طراحی محیط شهر از جمله هوا، آب و زیرساخت های عبور و مرور است. مناطق شهری مانند حمل و نقل، ارتباطات و شبکه های توزیع برنامه ریزی شهری نیز به عنوان برنامه ریزی شهری و منطقه ی، برنامه ریزی روستایی، توسعه شهری و یا ترکیبی از مناطق مختلف در سراسر جهان اشاره شده است. این یک رشته بین رشته ای است که شامل علوم اجتماعی، مهندسی و طراحی می شود. برنامه ریزی شهری نزدیک به زمینه طراحی شهری است و برخی از برنامه ریزان شهری طرح های برای سرک ها، پارک ها، ساختمان ها و دیگر مناطق شهری ارائه می دهند.

برنامه ریزی شهری به طور منظم در مناطق شهری، حومه ای و روستایی را رهنمایی می کند. گرچه عمدتاً با برنامه ریزی شهرک ها و جوامع مرتبط است. برنامه ریزی شهری نیز مسئول برنامه ریزی و توسعه منابع آب، منابع روستایی، کشاورزی، پارک ها و حفظ حوزه های اهمیت زیست محیطی طبیعی است. تمرین کننده گان برنامه ریزی شهری در زمینه تحقیق، تجزیه و تحلیل، تفکر استراتژیک، معماری، طراحی شهری، مشاوره عمومی، توصیه های سیاست گذاری، پیاده سازی و مدیریت هستند.

برنامه ریزان شهری برای دستیابی به اهداف استراتژیک، سیاست گذاری و پایداری با زمینه های شناختی معماری، معماری منظر (طراحی و فضا سازی در محیط باز)، مهندسی و مدیریت دولتی کار می کنند. برنامه ریزان شهری اولیه اغلب اعضای این حوزه های شناخته شده بودند. امروز برنامه ریزی شهری یک رشته تخصصی و مستقل است. این رشته شامل دسته بندی وسیع تر است که حاوی مجموعه های مختلف مانند برنامه ریزی استفاده از زمین، منطقه بندی، توسعه اقتصادی، برنامه ریزی محیطی و برنامه ریزی حمل و نقل است.

اصول و مبانی مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک:

با توجه به ماهیت و مأموریت نهاد مدیریت شهری که عمدتاً با جنبه ها و مسائل حیاتی زنده گی و آینده شهرها سر و کار پیدا میکند و برای برنامه ریزی و سیاست گذاری شهری پیروی از رویکرد مدیریت استراتژیک اجتناب ناپذیر است. بنابراین، به منظور انجام مطالعات و طراحی و تدوین برنامه استراتژیک شهری از اصول، مبانی و روشهای متداول برنامه ریزی استراتژیک استفاده میشود. در فرایند مدیریت استراتژیک ارزیابی استراتژی آخرین مرحله به حساب می آید. مدیران نیاز شدید دارند که بدانند استراتژی های خاص و مورد نظر آنان در چه زمانی کار ساز واقع نمیشود. همه استراتژی ها دستخوش تغییرات آینده قرار میگیرند، زیرا عوامل داخلی و خارجی به صورت دائم در حال تغییر هستند. برای ارزیابی استراتژی ها سه فعالیت عمده به شرح ذیل انجام میشوند:

1. بررسی عوامل داخلی و خارجی که پایه و اساس استراتژی های کنونی قرار گرفته اند.
2. محاسبه و سنجش عملکردها.
3. اقدامات اصلاحی.

تشکیل نهاد های انتظامی و اداری سکتور شهری

همکاران سکتور شهری که از جانب وزارت شهر سازی و مسکن ثبت گردیده اند قرار ذیل اند:

- 1- دولت افغانستان
- 2- تمویل کننده گان به شمول بانک جهانی، بانک انکشاف آسیایی، اداره آمریکا برای همکاری بین المللی، اداره همکاری بین المللی، اداره انکشاف بین المللی کانادا KfW, DFID, GTZ, ISAF, CIMIC, انکشاف بین المللی جاپان، دفاتر امداد کشور های بین المللی آمریکا، سویدن، کوریا، هند، ترکیه، امارات

نهاد های دولت افغانستان با داشتن نقش سکتور شهری شامل وزارت انکشاف شهری و مسکن، اداره مستقل ارگانهای محل، وزارتخانه های داخله، مالیه، مهاجرین، معارف، فرهنگ و جوانان، کار و امور اجتماعی، اداره حفاظت از محیط زیست، شاروالی کابل و سایر شاروالی ها میباشد.

تقسیم کار میان نهادها خصوصاً نقش های مربوطه سطوح مختلف دولت واضح نمی باشد. وزارت داخله مسئولیت حاکمیت محلی و اداره شهری را بدوش دارد. وزارت مالیه، مسئولیت انتقال عواید و کنترل بودجی را عهده دار می باشد، وزارت عدلیه مسئول قوانین پلانگذاری زمین و شهری همچنان مسایل مربوط به حاکمیت قانون با اداره و انکشاف شهری میباشد.

ادارات ولایتی : بحیث نظارت کننده گان درجه يك شاروالی ها غیر از کابل قبل از بررسی که از جانب اداره مستقل ارگانهای محل و

وزارت مالیه انجام میگردد، اجرای وظیفه مینمایند.

اداره مستقل ارگانهای محل: اداره مستقل ارگانهای محلی که براساس حکم شماره (1047) مورخ 8 سنبله سال 1386 هجری شمسی مقام عالی ریاست جمهوری ایجاد شده است، مکلف است تا امور حکومتداری محلی را رهبری نموده، اجرای قانون و مقررات، پیاده ساختن پروگرامها و انجام امورات رسمی و کاری را از طریق ادارات مربوطه، در 34 ولایت 374 ولسوالی رسمی و غیر رسمی و 153 شاروالی انسجام و هماهنگ نماید.

وزارت شهرسازی و مسکن: دارای دفتر مرکزی در کابل و هفت دفتر ولایتی در کندهار، جلال آباد، هرات، بامیان، مزار و کندز می باشد. هر ریاست آن به بخش های ثانوی تقسیم گردیده است. اغلب کارمندان تکنیکی وزارت انکشاف شهری در ریاست ساختمان و اعمار دارای بخش های معماری و انجینیری می باشد (و ریاست انکشاف شهری ایفای خدمت مینمایند. بخش پلانگذاری در حدود پنجاه کارمند مسلکی دارد که دو تن آن دارای سوابق پلانگذاری رسمی بوده و باقیمانده آنها محض انجیران می باشند.

وزارت انکشاف شهری در برابر رهنمود و تشکیل پالیسی های شهری، حمایت از شاروالی ها و آماده سازی ماستر پلان های شهری، ساختمان، حفظ و مراقبت و تنظیم خانه ها مسئولیت دارد. این وزارت

در اصل متعهد است تا اداره شهری را به شاروالی ها، ولسوالی ها و شوراهای انکشاف محلی واگذار نماید. حالانکه این اقدام به انکشاف ساحات معیشتی غیر پلانی نیاز دارد. این امر ایجاب وقت و انکشاف ارزش ها، مهارت و ظرفیت های جدید را مینماید.

شاروالی ها همچنان مکلف به وظایف ذیل اند:

1. تطبیق ماستر پلان ها.
1. پاکی فاضلاب، تنویر جاده ها، نهال شانی و سرسبزی.
2. توزیع نمرات برای اهداف رهائشی و تجارتی.
3. جمع آوری عواید از ملکیت های شهری و تکس از دکاکین، مارکیت ها و عمارات رهائشی.
4. ساختمان تسهیلات فزیکی مانند تشناب ها و مبرز ها.
5. ساختمان و حفظ و مراقبت سرکهای عامه، مارکیت ها، مراکز تجارتی فرهنگی و مدنی، این موضوعات در حالیکه قبلاً به وزارت داخله گزارش مییابید، بالمقابل این وزارت برای ساختمان و انکشاف ظرفیت های آن کمک میدهد. سایر وزارتخانه ها، مسئولیت عرضه خدمات را ندارند خصوصاً وزارت معارف، صحت. حمایت ویژه از جانب وزارت انکشاف شهری و مسکن نیاز است. حالانکه این وزارت به تنهایی ظرفیت های شهری را انکشاف داده نمیتواند پس لازم است تا سایر همکاران به شمول پوهنتون ها، نهاد های آموزشی سکتور خصوصی و مشاورین را در زمینه جلب نماید.

ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهرسازی و توسعه بعد از برگزاری برنامه

یادداشت آموزگار:

1. آموزگار به اشتراک کننده گان توضیح بدهد که بعد از هر برنامه ارزیابی اشتراک کننده گان جهت سنجش یادگیری آنها و موفقیت آموزگار لازم است.
2. آموزگار اشتراک کننده گان را آماده ارزیابی سازد.
3. آموزگار زمان مشخص برای ارایه پاسخ ها و خانه پری فورم را اعلان نماید.
4. آموزگار فورم ذیل را به اشتراک کننده گان توزیع کند.
5. آموزگار از پروسه نظارت دقیق نماید تا اشتراک کننده گان باهم صحبت نکنند و هرکس مطابق معلومات خود پاسخ بدهد.

ارزیابی اشتراک کننده گان ورکشاپ آموزشی شهرسازی و توسعه بعد از برگزاری برنامه

لطفاً فورمه ذیل را به دقت خانه پری نموده و نظریات خویش را ارایه بدارید.

بخش اول:

سوالات ذیل را به شکل تشریحی جواب دهید.

سوال اول:

ورکشاپ تحت عنوان شهرسازی و توسعه برای شما مؤثر بود؟ اگر بلی چگونه؟

جواب:

سوال دوم: در مورد فلسفه شهر و شهرنشینی چی میدانید بیان نمایید؟

جواب:

سوال سوم: در مورد اهمیت شهر و تفاوت های ده و روستا چی میدانید؟

جواب:

بخش دوم:

لطف نموده سوالات ذیل در جدول را به اساس معلومات ذیل علامت (✓) گذاری نمایید.

(5= آگاهی بسیار بلند، 4= آگاهی خوب، 3= آگاهی کم، 2= من در باره این موضوعات آگاهی داشتم، 1= من در باره این موضوعات هیچ نمیدانم)

شماره	شاخص ها	1	2	3	4	5
1	در مورد معینیت شاروالیها/ اداره مستقل ارگانهای محلی آگاهی دارم					
2	در مورد فلسفه شهر و شهرنشینی آگاهی دارم					
3	در مورد اهمیت شهر و تفاوت های ده و روستا آگاهی دارم					
4	در مورد مدیریت شهر و سکتور های شهری آگاهی دارم					
5	رضایت شمادر مورد فهم، رویه و دانش آموزگار چگونه است؟					

بخش سوم:

پیشنهادهات و نظریات خویش را در مورد سوالات ذیل ارایه بدارید.

سوال اول: - شما برای بهبودی ورکشاپ کدام توصیه های لازم را پیشنهاد مینمایید؟

جواب:

سوال دوم: - چه چیز زیادتیر در این ورکشاپ با مفهوم وبارزش بود؟

جواب:

سوال سوم: - چه چیز در این ورکشاپ بی مفهوم و کم ارزش بود؟

جواب:

سوال چهارم: - آیا توقع همچو ورکشاپ ها را در آینده دارید؟ اگر بلی، روی چی موضوعات؟

جواب: